

รายงานสรุปผลความก้าวหน้าในการดำเนินงาน
โครงการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ
ศูนย์วิจัยพืชสวนตรัง สถาบันวิจัยพืชสวน
เรื่อง “โครงการผลิตและแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าพืชสมุนไพร”
ปีงบประมาณ ๒๕๖๕

.....

หลักการและเหตุผล

จังหวัดตรังอยู่ทางภาคใต้ด้านฝั่งทะเลตะวันตก มีพื้นที่ประมาณ ๔,๙๔๑.๔๓๙ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๓,๐๘๘,๓๙๙.๓๗๕ ไร่ (สำนักงานจังหวัดตรัง, ๒๕๖๔) เป็นพื้นที่การเกษตร ๑,๗๐๑,๖๑๑ ไร่ มีการปลูกพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญ ๒ ชนิด คือ ยางพารา และปาล์มน้ำมัน โดยยางพารามีพื้นที่ปลูก ๑,๔๓๔,๔๔๕ ไร่ มีคร้วเรือนเกษตรกรจำนวน ๑๐๘,๕๗๔ ครัวเรือน ปลูกกระจายอยู่ทั่วไปในทุกอำเภอ โดยมีอำเภอที่มีพื้นที่ปลูกยางพารามากที่สุด ได้แก่ อำเภอห้วยยอด อำเภอปะเหลียน และอำเภอวังวิเศษ สำหรับปาล์มน้ำมัน เป็นพืชเศรษฐกิจที่มีแนวโน้มมีพื้นที่ปลูกเพิ่มขึ้น โดยปลูกทดแทนพื้นที่ยางพาราที่หมดอายุกรีต และขยายไปในพื้นที่ลุ่มต่ำ พื้นที่นาร้าง ซึ่งปัจจุบันมีพื้นที่ปลูก ๒๘๕,๒๙๕ ไร่ โดยมีพื้นที่ปลูกสำคัญ ได้แก่ อำเภอสิเกา อำเภอวังวิเศษ และอำเภอห้วยยอด มีคร้วเรือนเกษตรกรจำนวน ๒๔,๒๖๑ ครัวเรือน (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดตรัง, ๒๕๖๔) ซึ่งในช่วงปีที่ผ่านมาเกษตรกรประสบปัญหาาราคายางพาราคต่ำ และบางช่วงเก็บผลผลิตยางพาราไม่ได้ ทำให้รายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ส่วนปาล์มน้ำมันก็ราคาผันผวนไม่แน่นอน ประกอบกับโรงงานรับซื้อปาล์มน้ำมันในจังหวัดตรังมีน้อย ไม่ทั่วถึงทั้งจังหวัดทำให้ไม่สามารถปลูกได้ทุกอำเภอ เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายเพิ่มในการขนส่งผลปาล์ม เกษตรกรจึงมีความสนใจต้องการปลูกพืชทางเลือกเพื่อเสริมรายได้ แต่เนื่องจากเกษตรกรแต่ละคนมีพื้นที่ทำการเกษตร และความพร้อมไม่เหมือนกัน ซึ่งพืชบางชนิด เช่น ไม้ผล (ทุเรียน มะพร้าว) ถึงจะมีราคาแพงแต่ต้องมีพื้นที่ในการปลูก นอกจากนี้เกษตรกรต้องใส่ใจดูแลและมีความรู้พอสมควร จึงจะสามารถผลิตให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพได้ตรงตามความต้องการของตลาด พืชสมุนไพรจึงเป็นทางเลือกที่มีศักยภาพทางหนึ่งแก่เกษตรกรจังหวัดตรัง

ปัจจุบันตลาดมีความต้องการผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรประเภทต่าง ๆ ในการดูแลสุขภาพอย่าง กว้างขวางในทุกระดับ ความต้องการพืชสมุนไพรจึงมีเพิ่มขึ้นด้วย เป็นโอกาสในการสร้างรายได้และผลตอบแทนที่ยั่งยืนให้แก่เกษตรกรกรมวิชาการเกษตรได้มีการวิจัยและพัฒนาพันธุ์ เทคโนโลยีการผลิต และการแปรรูป ทั้งนี้จังหวัดตรังเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการผลิตพืชสมุนไพร โดยปัจจุบันมีกลุ่มเกษตรกรมีความสนใจแปรรูปสมุนไพร เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีคนตรัง มีสมาชิก ๔๗ ราย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านควนสุขภาวะ มีสมาชิก ๓๕ ราย กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) จังหวัดตรัง (กลุ่มสิ่งดี ๆ ที่ตรัง) มีสมาชิก ๒๐ ราย กลุ่มเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ข้าวนาวง มีสมาชิก ๗๓ ราย และกลุ่มเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่สะตอช่อง มีสมาชิก ๗๑ ราย แต่ยังคงขาดเทคโนโลยีด้านพันธุ์ การผลิต และการแปรรูป ศูนย์วิจัยพืชสวนตรังจึงจัดทำโครงการผลิตและแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าพืชสมุนไพร เพื่อเป็นช่องทางในการถ่ายทอดความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมลงสู่เกษตรกรในพื้นที่ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ เลือกชนิดพืชสมุนไพรที่จะดำเนินงานในโครงการ ร่วมวางแผนเลือกผลิตภัณฑ์การแปรรูปสมุนไพร การถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต การขยายแปลงต้นแบบสู่ชุมชน และศึกษาการยอมรับของเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ๒๐ ปี ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและ

สถาบันเกษตรกร ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร ประเด็นการพัฒนาของจังหวัด/กลุ่มจังหวัด สร้างฐานเศรษฐกิจของจังหวัดด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมที่มั่นคงและยั่งยืน แผนงาน ส่งเสริมการผลิต การแปรรูป การตลาดสินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัดและการนำงานวิจัยเทคโนโลยีเกษตรและนวัตกรรมมาใช้ประโยชน์

ผลการดำเนินงาน

๑. กิจกรรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์

ทดสอบและพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากพืชสมุนไพร ๔ ชนิด ได้แก่ ดาหลา มะขามป้อม ขมิ้น และขิง เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์สำหรับจัดอบรมถ่ายทอดให้แก่เกษตรกร จำนวน ๕ ชนิด คือ ชาดาหลาร่วมดื่ม, น้ำดาหลาร่วมดื่ม, ผลิตภัณฑ์มะขามป้อมพร้อมดื่มสูกัยโควิด, ยาหม่องขมิ้นชันสูตรโบราณ และขิงผงพร้อมดื่ม



๒. กิจกรรมถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตและแปรรูปพืชสมุนไพร

ศูนย์วิจัยพืชสวนตรังจัดอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตและแปรรูปพืชสมุนไพร ณ ศูนย์วิจัยพืชสวนตรัง ต.ไม้ฝาด อ.สิเกา จ.ตรัง ผู้เข้าร่วมอบรมประกอบด้วย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีคนตรัง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านควนสุขภาวะ กลุ่มเกษตรกรสมาชิกแปลงใหญ่ข้าวนาวง กลุ่มแปลงใหญ่สะตอช่อง และกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) มีวัตถุประสงค์เพื่อถ่ายทอดความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมให้กับเกษตรกร ใช้พัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสมุนไพรเพื่อเพิ่มมูลค่า และให้ความรู้เรื่องเทคโนโลยีการผลิตดาหลา และมะขามป้อม เพื่อขยายแปลงต้นแบบสู่ชุมชน เป้าหมาย จำนวน ๕๐ คน โดยแบ่งการอบรม ๒ ครั้ง ครั้งละ ๒๕ คน

บรรยายให้ความรู้โดย นางสมาลี ศรีแก้ว นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ และ นางชญาณูช ตรีพันธ์ นักวิชาการเกษตรชำนาญการ ศูนย์วิจัยพืชสวนตรัง เนื้อหาการอบรม ประกอบด้วย ๑) ความรู้เรื่องการปลูก และดูแลรักษาดาหลา ๒) ความรู้เรื่องการปลูก และดูแลรักษามะขามป้อม ๓) การแปรรูปผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตร จำนวน ๕ ชนิด (ชาดาหลา, น้ำดาหลาร่วมดื่ม, ผลิตภัณฑ์มะขามป้อมพร้อมดื่มสูกัยโควิด, ยาหม่องขมิ้นชันสูตรโบราณ และขิงผงพร้อมดื่ม) และ ๔) การขยายพันธุ์พืชสมุนไพร



๓. กิจกรรมการจัดทำแปลงต้นแบบขยายสู่ชุมชน

สร้างแปลงดาหลา และมะขามป้อม ขยายสู่เกษตรกรสำหรับเป็นแปลงต้นแบบ โดยคัดเลือกเกษตรกรเพื่อเป็นตัวแทนชุมชน จำนวน ๑๔ ราย สำหรับจัดทำแปลงต้นแบบ ๑๔ แปลง (ดาหลา ๘ แปลง, มะขามป้อม ๖ แปลง) ในพื้นที่ ๘ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองตรัง นาโยง ห้วยยอด ย่านตาขาว ปะเหลียน หาดสำราญ และสิเกา ขนาดพื้นที่แปลงละ ๑ งาน ดังนี้

- แปลงต้นแบบดาหลา ระยะปลูก ๓ x ๓ เมตร จำนวน ๒๐ ต้น/แปลง
- แปลงต้นแบบมะขามป้อม ระยะปลูก ๖ x ๖ เมตร จำนวน ๑๕ ต้น/แปลง



๔. กิจกรรมการเยี่ยมชมแปลงต้นแบบ และให้ความรู้ในการดูแลรักษา เยี่ยมชมแปลงต้นแบบ ครั้งที่ ๑

- เยี่ยมชมแปลงต้นแบบดาหลา จำนวน ๘ แปลง โดยลงพื้นที่ให้คำแนะนำ และสาธิตการใส่ปุ๋ยแก่ต้นดาหลา อายุ ๓ เดือนหลังย้ายปลูก โดยให้ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๖-๑๖-๑๖ ร่วมกับ ๔๖-๐-๐ อัตราส่วน ๑ : ๐.๕ ใส่อัตรา ๑๐๐ กรัม/ต้น จากนั้นหว่านปุ๋ยคอกรอบโคนต้น อัตรา ๑ กิโลกรัม/ต้น โดยมีเกษตรกร ๑ ราย ที่ต้องการทำแปลงต้นแบบดาหลาแบบอินทรีย์ (ไม่ใช้ปุ๋ยเคมี) จึงแนะนำให้ใส่ปุ๋ยคอก อัตรา ๑.๕ กิโลกรัม/ต้น โดยหว่านภายในรัศมีรอบโคนต้น ๕๐ เซนติเมตร และให้คำแนะนำการให้น้ำในช่วงฝนทิ้งช่วง ๓ ครั้ง/สัปดาห์



- เยี่ยมชมแปลงต้นแบบมะขามป้อม จำนวน ๖ แปลง โดยลงพื้นที่ให้คำแนะนำ และสาธิตการใส่ปุ๋ยแก่ต้นมะขามป้อมอายุ ๓ เดือนหลังย้ายปลูก โดยให้ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๕๐ กรัม/ต้น จากนั้นหว่านปุ๋ยคอกรอบโคนต้น อัตรา ๐.๕ กิโลกรัม/ต้น

